О. М. Савастєєва
к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

СУЧАСНИЙ РИНОК ЗОЛОТА: СВІТОВІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ ТЕНДЕНЦІЇ

У сучасній світовій економіці золото демонетизовано, тобто позбавлене виконання функцій, притаманних грошам. В сучасних умовах країни здійснюють фідуціарну грошову емісію, і золото більше не є розрахунковою валютою на міжнародному фінансовому ринку. Водночас розвинені країни світу мають значні за обсягом золотовалютні резерви, які виступають надійним підгрунтям для забезпечення платоспроможності країни та її фінансово-економічної стабільності.

Водночас необхідно зазначити, що попит на золото носить в сучасних умовах здебільшого інвестиційний характер. Після припинення виконання золотом функцій, які фінансова теорія ототожнює з грішми, золото почало широко використовуватися як високоліквідний актив. Як зазначає Є. А. Ерфан, золото використовується як фінансовий актив (злитки, монети), базовий актив (цінні папери), фінансовий інструмент (об’єкт бізнесу банків). Тому домінуюча роль

золота як фінансового інструменту або товару є надзвичайно важливою як для банківської системи, так і для економіки загалом [1].

Ціна на золото є індикатором прибутковості або ж ризикованості альтернативних фінансових інструментів інвестування, тобто цілком вірним є ствердження про те, що ціна золота висвітлює стан міжнародного фінансового ринку. В ті періоди його розвитку, коли відбувається використання широкого набору інших фінансових інструментів приросту капіталовкладень, ціна золота знижується. Водночас, у періоді рецесії економіки, золото набуває статусу найбільш ліквідного і стабільного активу та ціна його швидко зростає.

На міжнародному фінансовому ринку першокласні консалтингові компанії, які спеціалізуються на здійсненні високодохідних інвестиційних операцій, багато уваги приділяють дослідженню цінових тенденцій на золото. Саме цей аспект діяльності корпорацій, які надають консалтингові послуги, є одним з вирішальних факторів, що формують першокласний корпоративний рейтинг [2].

Засоби масової інформації також активно висвітлюють ринок золота. Так, за даними відомого англійського видання The Telegraph на початку 2016 р. на ринку золота у Лондоні відбувався значний підйом, згодом різке падіння ціни золота впродовж року та в лютому 2017 р. – повторна зміна тенденції та стрімке зростання ціни золота [3].

Цілком очевидним є той факт, що різкі коливання на ціновій кривій золота є наслідком негативних очікувань інвесторів. Тенденція падіння цін на золото в 2016 р. в значній мірі була викликана президентською кампанією США. А різке зростання ціни золота з січня 2017 р. свідчить про збільшення побоювань інвесторів внаслідок загострення політичної кризи в світі, наявності невирішених військових конфліктів, а також внутрішніх суперечностей в Європейському союзі.

Якщо ж говорити про центральні банки провідних країн світу, то внаслідок зростання ризиків на макрорівні та високого ступеню невизначеності валютних курсів ключових світових валют, то

центральні банки в цих умовах намагаються постійно нарощувати власні золоті резерви.

Що ж стосується видобутку золота, то країнами-лідерами в 2016 р. відзначилися Китай, Австралія, Росія, США та Канада (рисунок 1).

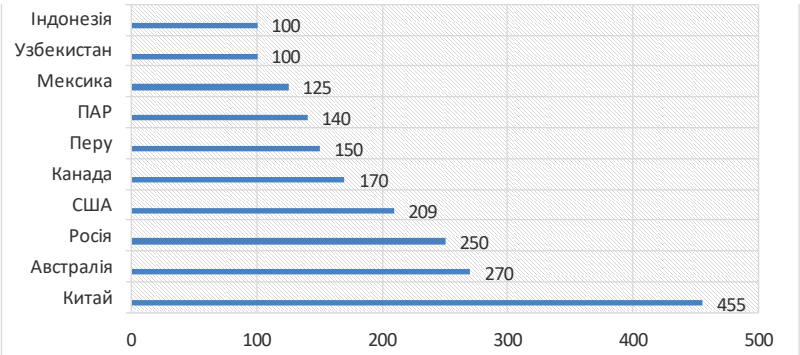

Рис. 1. Світові країни – лідери за видобутком золота, т.

Джерело: сформовано автором на основі [4].

В Україні ринок дорогоцінних металів являє собою модель, що складається із кількох взаємопов'язаних секторів [1]:

– біржового ринку фізичних дорогоцінних металів у стандартизованій формі та ринку страхових контрактів;

– міжбанківського ринку банківських металів;

– роздрібного ринку банківських металів;

– ринку ювелірних виробів (гуртового та роздрібного).

Однак на вітчизняному ринку золота існують певні особливості, що призводять до виникнення небажання українських інвесторів збільшувати золоті активи. Складність отримання ліцензії Національного банку України на операції з дорогоцінними металами призводить до того, що дуже мала кількість комерційних банків здійснюють зазначені операції.

Зараз в Україні близько двох десятків банків, які приділяють достатньо уваги операціям із золотом, понад 50 банків, що займа-

ються операціями із благородними металами, близько третини з них лише продають зливки вагою 10 грамів і лише 16 купують такі ж зливки в населення [5].

Досить великий спред (spread), тобто різниця, що утворюється між ціною купівлі та продажною ціною золотого зливка та становить дохід банку від цієї операції, також є характерним недоліком вітчизняного золотого ринку. Кожна банківська установа визначає спред самостійно, але в середньому він встановлюється на рівні 13 %. При цьому слід зазначити, що збільшення ваги золотого зливка, що є об'єктом операції, та розмір спреда знаходяться у прямій залежності. Існує також характерна особливість, яка полягає в тому, що якщо банк здійснює операції зі зливками невеликої ваги, він намагається збільшити дохід за рахунок високих продажних цін. Якщо ж об'єктом операції виступають зливки великої ваги, банк збільшує дохід за рахунок цін купівлі. Окрім того, банки викупають лише власні золоті зливки на підставі документів, що засвідчують цей факт. При чому так діють не лише приватні акціонерні банки, але й банки 100- % державної власності (Ощадбанк, Укрексімбанк). Вважаємо, що з метою пожвавлення та подальшого розвитку ринку золота в Україні необхідно Національному банку України вжити заходів щодо взаємовизнання комерційними банками золотих активів шляхом видання відповідного нормативного документу. Також необхідним є запровадження чіткого зрозумілого механізму встановлення спреду від операцій з золотом, що допоможе залучити кошти населення та сприятиме, в свою чергу, розвитку здорової конкуренції серед банківських установ.

Підсумовуючи викладене, необхідно зазначити наступне:

– золото є ліквідним довгостроковим фінансовим активом;

– центральні банківські установи розвинених країн світу демонструють тенденцію щодо нарощування золотих резервів в якості інструменту хеджування ризиків глобального фінансового середовища;

– сучасний стан вітчизняного ринку золота не є задовільним та вимагає з боку регулятора заходів організаційного удосконалення.

Література:

1. Ерфан Є. А. Сучасні тенденції розвитку ринку золота / Є. А. Ерфан, І. І. Белень // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – №12. – С.102-106.
2. Савастєєва О. М. Сучасний механізм формування рейтингу корпоративного управління / О.М.Савастєєва, М.С.Осипова // Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи» (16-17 травня 2017 р.). – Одеса: Одеський національний університет імені І.І.Мечникова. – 2017. – С. 222-224.
3. Investors go bananas as for gold bars as global stock markets tumble [Electronic resourse]. – Mode of access: http://www.telegraph.co.uk /finance/personalfinance/investing/gold/12151770/Investors-go-bananas-for-gold-bars-as-globalstock-markets-tumble.html. – The title from the screen.
4. Gold Statistics and Information. [Electronic resourse]. – Mode of access: https://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/ gold/index.html#mcs. – The title from the screen.
5. Ліквідність золота, або що потрібно знати, продаючи банку золотий зливок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.u / ECONOMICS/likvidnist_zolota,__abo_scho_potribno_znati,_prodayuchi_banku_zolotiy_zlivok.html. – Назва з екрана.